

jako Nauczyciela i Proroka, Jego zmartwychwstanie, historię i znaczenie Eucharystii oraz zagadnienie stosunku Izraela ST do Kościoła w NT.

Część druga zawiera przedstawienie sylwetki i teologii Apostoła Narodów. Posiada ona 7 podrozdziałów: Jezus Chrystus, świat, Izrael, Kościół, wypełnienie, Bóg, człowiek. Pomimo swej odrębności, w rzeczywistości tworzą zwartą całość, ukazującą podstawowe zagadnienie pawłowej „teologii słowa”.

Trzecia część jest objętościowo największa. „Wiara Kościoła” zawiera te zagadnienia NT, które nie zostały zawarte w poprzednich częściach, a które po dziś dzień wymagają głębszej refleksji egzegetów: nowotestamentalna eschatologia, charyzmat a urząd, wolność jako Ewangelia, rola i miejsce kobiety w NT, odpowiedź na pytanie: „Co znaczy teologia NT?”. Warto dodać, że przy niektórych zagadnieniach znajduje się podstawowa bibliografia, umożliwiająca pogłębienie omawianego problemu. Na szczególną uwagę zasługuje dobrze opracowany skorowidz miejsc cytatów z tekstu NT użytych w książce wraz ze skorowidzem rzeczowym, zawierającym 57 haseł.

Pozycja K. H. Schelkle wydaje się być pożyteczna z dwóch racji: po pierwsze, rzuca światło na całokształt pracy egzegetycznej autora i jej różnorodność; po drugie, umożliwia wszystkim zainteresowanym poszczególnymi problemami NT znaleźć coś dla siebie, co ułatwia prostota języka, używanego przez autora. Możemy sobie życzyć, by i w naszym kraju mogły ukazywać się tego typu książki, pokazujące całokształt pracy twórczej poszczególnych biblistów.

Kraków

DOMINIK TOMCZYK Sch. P.

OTTO KNOCH, *Wer Ohren hat, der höre. Die Botschaft der Gleichnisse Jesu. Ein Werkbuch zur Bibel. 36 Holzschnitten*, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1983, ss. 346

Na biblijnym rynku wydawniczym ukazała się nowa pozycja znanego biblisty niemieckiego, byłego dyrektora KBW w Stuttgarcie (1959—1971), a od 1971 r. profesora NT Uniwersytetu w Passau — Otto Knocha, ucznia K. H. Schelkle. Jest on autorem licznych książek i przyczynków przybliżających współczesnemu czytelnikowi tematykę biblijną i przyczyniających się — ze względu na swoją praktyczność — do pogłębiania duchowego życia chrześcijan.

Książka składa się z czterech części: Pierwsza część (ss. 7—67) stanowi kilkudziesięciostronicowe wprowadzenie, pomocne do zrozumienia zagadnienia przypowieści zawartych w Ewangeliach synoptycznych. Druga część (ss. 59—311) prezentuje wykład 36 przypowieści Mistrza z Nazaretu. W trzeciej części (ss. 313—330) Autor omawia podstawowe pomoce do przeprowadzenia tego typu studium, zacieśniając niejako ich krąg do dostępnych powszechnie pozycji niemieckich (książka pisana jest dla czytelnika niemieckiego) bez potrzeby korzystania nawet z fundamentalnych pozycji warsztatu biblisty. Czwarta zaś część (ss. 331—346) zawiera nieodłączny niemal każdej pozycji biblijnej skorowidz cytatów biblijnych, wykorzystanych przez Autora bądź w sposób bezpośredni, gdzie poddaje je analizie, bądź też w celu wzmocnienia omawianego tekstu.

Pozycja O. Knocha wydaje się zatem bardzo pożądana przez współczesnego chrześcijanina, który spotykając się ze Słowem Bożym, chce

przyjmować je w takiej formie, w jakiej Chrystus by je dzisiaj przekazał. Właśnie ku „uwspółcześnieniu” przypowieści Jezusa służy praca Autora. Jest ona — jak każda tego typu — pewną próbą przedstawienia tej treści, która kryje się pod słowami przypowieści Jezusa. Stanowi próbę, gdyż temat ten może być ujmowany na różne sposoby, czego przykładem może być cenna i chyba jedyna na naszym rynku praca o. A. Jan-kowskiego OSB, *Królestwo Boże w przypowieściach*, (Poznań — Warszawa 1981). Obecną pozycję warto zatem polecić nie tylko biblistom, ale przede wszystkim szerszemu kręgowi zainteresowanych, których nie prze-raża trudność języka niemieckiego.

Kraków

DOMINIK TOMCZYK Sch. P.

JOSEF HAINZ, *Koinonia. „Kirche” als Gemeinschaft bei Paulus*, Regens-burg (Verlag Friedrich Pustet) 1982, str. 294.

W czasach, kiedy dialog ekumeniczny jest szczególnie ożywiony, specjalnego znaczenia nabierają problemy eklezjologiczne. W związku z tym istnieje potrzeba przebadania biblijnych danych dotyczących podstawowych idei stojących u podstaw koncepcji Kościoła. Tę pracę podjął między innymi Josef Hainz, publikując jako 16-tą pozycję serii „Biblische Untersuchungen”, założonej przez Otto Kussa, którą obecnie redaguje wraz z Jostem Eckertem, swoją pracę habilitacyjną, przedstawioną w 1974 roku na wydziale teologicznym uniwersytetu w Monachium, uzupełnioną przy pomocy prac poruszających omawiany przez niego temat w latach między pierwszą redakcją rozprawy, a jej prezentowanym wydaniem książkowym.

Praca jest dziełem biblisty i najważniejszą jej część stanowi omawianie danych biblijnych — nauki św. Pawła o wspólnocie kościelnej. Traktują o tym cztery pierwsze spośród siedmiu rozdziałów, z których składa się rozprawa. Rozdział pierwszy, złożony z dwóch części, mówi o wspólnocie z Chrystusem (na podstawie 1 Kor 1, 9 oraz 10, 16—21) i o związku Wieczery Pańskiej ze wspólnotą kościelną. Rozdział drugi — także dwuczłonowy, omawia 2 Kor 13, 13 i Flp 2, 1, gdzie jest mowa o jedności Ducha (autor podkreśla, iż nie można tu traktować Ducha tylko jako środek, dar Boży stojący u podstaw jedności; teksty w zestawieniu z innymi wyraźnie wskazują na Ducha jako Trzecią Osobę Trójcy), oraz w drugim członie podsumowuje dane o Duchu jako podstawie jedności.

Trzeci, najobszerniejszy rozdział, stanowiący więcej niż piątą część objętości całej dysertacji, poświęcony jest systematycznemu omówieniu różnych odcieni znaczeniowych terminów pochodzących od *koinōnia*. Pierwszą jego część stanowi dokładna analiza Ga 6, 6, którego polski przekład w Biblii Tysiąclecia szczególnie jasno ukazuje konkretny aspekt wspólnotowego charakteru zgromadzenia uczniów Chrystusa: „Ten, kto pobiera naukę wiary, niech używa ze wszystkich swoich dóbr temu, kto go naucza”. W drugim podrozdziale autor omawia używanie terminu służącego św. Pawłowi na oznaczenie zasady jedności w różnych sytuacjach występujących w różnych miejscach jego listów. W pierwszej spośród czterech sekcji podrozdziału J. Hainz pisze o wspólnocie między osobami mającymi udział w czymś jednym: o wspólnocie między Apostołem i gminą realizującej się przez udział w szerzeniu Ewangelii (Flp 1, 5) oraz w cierpieniach Chrystusa (Flp 3, 10 i 2 Kor 1, 7) W drugiej sekcji autor analizuje teksty, w których osoby wspólnie uczestniczące w czymś jednym zostały